

Od našeho nového dodavatele faktografických skvostů, souseda Čechuliho

Dobývání Mount Everestu

Nejvyšší hora naší planety láká již desítky let horolezce z celého světa. Od roku 1953 se jich tu vystřídalo přes tisíc a zdá se, že magie tohoto nehostinného vrcholu bude ještě dlouho jiřit jejich fantazii.

Místní obyvatelé by samotné nikdy nenapadlo, aby šplhali k nehostinným vrcholům hory, která se hrozivě tyčí nad jejich domovy. Přenechávali ji bohům. Obyvatelé Tibetu jí říkali Ču-mu-lang-ma (bohyně Země, která údajně žije uvnitř hory), Nepálci ji nazvali Sagarmatha (bohyně nebes).

Pro Evropany to byl zpočátku jen vrchol XV, jeden z mnoha jiných. Až do té doby, kdy jej angličtí a indiští geodeti v polovině devatenáctého století v rámci ambiciózní kartografické kampaně zaměřili svými teodolity a poprvé stanovili jeho nadmořskou výšku: 8840 metrů. To byl světový rekord.

Od roku 1856 je Mount Everest již oficiálně uváděn jako nejvyšší hora světa. Současný výškový údaj je 8848 metrů.

Nebezpečné ultrafialové záření typu B je tu třicetkrát intenzivnější než na pobřeží a dokáže spálit nechráněnou pokožku během několika minut. Ve výšce nad 7000 metrů se již netvoří ledovce, protože prachový sněh se tu vsuchém mrazu nemůže spojit, aby přečkal příští vichřici. Vítr ho sfouká dolů jako daleko viditelný bílý závoj.

Nejvyšší bod zeměkoule jako by nebyl z tohoto světa. Podmínky, které tu panují, připomínají spíše cizí planetu. V trvalém mrazu –20 až –40 °C se tu hornina rychle mění na suť – stejně jako na Marsu. Tlak vzduchu je ve srovnání s hladinou moře třetinový a svahy hory často bičují prudké vichřice.

Když se v roce 1921 vypravila na Mount Everest první výprava, neměla k dispozici žádnou mapu, která by jí ukázala cestu. Její účastníci si během několikaměsíční expedice nejprve museli hledat vhodnou přístupovou cestu. Angličané, kteří dorazili pozdě k jižnímu i severnímu pólu, chtěli sklízet vavříny alespoň tady.

První pokusy skončily tragicky. V roce 1922 zůstalo pod lavinou sedm nosičů, o dva roky později se nevrátili horolezci George Mallory a Andrew Irvine. Tělo prvního z nich objevili v roce 1999 ve výšce 8200 metrů. Měl roztržštěné lýtko. Jeho kůže byla vybělena sluncem, ale jinak bylo tělo překvapivě dobře zachovalé.

Ponurý nález znovu oživil diskusi, zda Mallory před osudným pádem přece jen nedosáhl vrcholu. Odpovědět by mohly jen horské masivy nad místem nálezu. Z dnešního pohledu se zdá jako zázrak, že se s takovou výstrojí mohl někdo vůbec dostat tak vysoko. Mallory byl oblečený v tvrdé bundě a kamaších a vlekl s sebou těžká konopná lana a sedmnáct kilogramů těžký dýchací přístroj.

Teprve po druhé světové válce, 29. května 1953, stanuli na vrcholu Mount Everestu jeho první přemožitelé: Edmund Hillary z Nového Zélandu a Šerpa Tenzing Norgay.

Od té doby navštívilo nejvyšší vrchol světa více než tisíc lidí. Nejstaršímu bylo čtyřiašedesát a nejmladšímu šestnáct. Vyšplhal se sem dokonce i nevidomý Američan Erik Weihenmayer. První československá expedice vystoupila na vrchol v roce 1984.

Mount Everest umožňuje svým přemožitelům prožít opravdové vzrušení a pocit dobrodružství. Již při výstupu vzhůru jim hrozí prachové laviny a rozsedliny v ledovcích. Ve výšce nad 7000 metrů působí nedostatek kyslíku potíže při dýchání a zamlžuje smysly. Snížení tlaku v plicích ztěžuje přechod kyslíku do krve a do tkáňových buněk. V této zóně smrti se tělo vyčerpává i při úplném klidu, každý krok se stává utrpením a další postup ohrožují halucinace. Zmatení horolezci se již kolikrát vydali za neviditelnými společníky nebo se dělili o potraviny se snovými přeludy.

Neustále hrozí otok mozku, trombóza nebo embolie. V roce 1978 se Reinhold Messner a Peter Habeler jako první zřekli uměle dodávaného kyslíku a o dva roky později si Messner zopakoval krkolomnou túru dokonce vsólovém výstupu.

Setrvat na vrcholku znamená stoprocentní jistotu blízké smrti. Po úspěšném výstupu musí následovat okamžitý rychlý sestup (možná maximálně dvě až tři hodiny na opečené buřty a dopití lahvačů). Před výškovou nemocí neochrání na delší dobu ani dýchací přístroj. Kdo nemůže dál, je odsouzen. Do těchto oblastí se nedostane žádný vrtulník ani záchranná četa. Do konce roku 2000 zahynulo na úbočích Mount Everestu 158 horolezců, mumifikovaná těla dodnes lemují výstupovou cestu.

Hora však magickou silou stále láká zájemce o rekordy. Volí stále těžší trasy a šplhají i v zimě, kdy řadí vichřice a teploty klesají na –60 °C. Šerpa Babu Chiri stál na vrcholu již jedenáctkrát a v roce 1999 tu strávil ve speciálním stanu jedenadvacet hodin. Vytvořil tím nový světový rekord. Slovinec Davor Karničar sjel v roce 2000 ze střešky světa poprvé na lyžích, Rakušan Stefan Gatt si a minulém roce na to vzal snowboard a francouzští manželé Bernierovi zvolili pro cestu dolů tandemový paragliding.

V roce 2000 dosáhli vrcholu 142 lidé, více než kdykoli předtím. Zdá se, že se masová turistika zmocnila již i Mount Everestu. Zájemci si mohou najmout Šerpy či jiné zkušené horolezce a nechat se vést až k vrcholu. Objednávají si túru na Mount Everest podobně jako africké safari nebo výlet na Kokcárin. Za cenu od dvaceti pěti tisíc eur mohou mít střechu světa i s komfortním stanem a satelitním telefonem. Někdy ovšem také s nepředvídatelným koncem. V roce 1996 se jedna skupina při výstupu opozdila a na zpáteční cestě se dostala do sněhové bouře. Pět lidí zemřelo, mezi nimi i oba horští vůdci.

Málokdo z dobyvatelů nejvyšší hory světa ví, že kráčí po mořském dně. Ještě před šedesáti miliony lety se na místě dnešního Himaláje prostíralo moře Tethys. Potom na sebe narazily indická a eurasijská pevninská deska a povrch země se začal zvedat. Dodnes se celý masív Himaláje zvedá každoročně zhruba o 5 mm. Pro jeho přemožitele to má jeden nečekaný důsledek – každý nový horolezec, který stane na vrcholu, vytvoří nový výškový rekord, protože je zase o kousek výš než jeho předchůdci.

S velkým potěšením otiskujeme po dlouhé době pozdrav z Moravy, přímo od samotného velkého ředitele Rudovize, souseda Rudy. Na dotaz dopisovatele Polárníka, co by pan ředitel řekl našim čtenářům k připravované nové podobě Rudovize především v souvislosti s aplikací nových informačních technologií založených na bázi moderních systémových řešení přinášejících větší pohodlí svým uživatelům, odpověděl následující:

„Zatím chrst do práglu a hod’ bobek na hoknu, vem kocóra pod klepeto a valte na špacír. Zoncna tam dneska hezky podzimně rumpluje, tak ať to všechno neprodrbeš kvůli těm chechtákům. Ruda“

Děkujeme.

Od naší stálé geologické dopisovatelky šbt. Lucky:

Geologický vývoj Prahy a jejího okolí

Sličnou geoložku Boženu jsme v minulém díle opustili ve chvíli, kdy se zmínána láskou ke dvěma mužům pokoušela nalézt způsob zpětné přeměny zlata na ptačí trus, aby z něj mohla s pomocí návštěvníků z vesmíru připravit lektvar na obnovení Jožkovy paměti...

DÍL TŘETÍ - ZKLAMÁNÍ

Praha se svým okolím leží v centru velké regionální jednotky zvané Český masív. Český masív je v podstatě troskou variského pohorí, které se vytvořilo jako důsledek kolize Gondwany a Laurusie během karbonu a permu. Celá oblast má složitou vnitřní stavbu. V pražském okolí je Český masív tvořen několika geologickými jednotkami s odlišným vývojem. Převážnou část skalního podkladu

pražského okolí tvoří jednotka zvaná Barrandien. Je budována proterozoickým podloží, na které, s výraznou úhlovou diskordancí, nasedají komplexy staršího paleozoika. Oblast Barrandienu je výrazně postižena tektonickými strukturami sv.-jz. směru, které zřejmě kopírují původní sedimentační prostory.

Kambrium není v Pražské pánvi (oblast Barrandienu mezi Prahou a Plzní) zachováno. Na proterozoikum zde nasedá ordovik a s úhlovou diskordancí pak silur, který je charakteristický facií cefalopodových vápenců a černých graptolitových břidlic. Během siluru se na sz. Barrandienu projevuje sopečná činnost ve dvou hlavních vulkanických centrech – Svatý Jan pod Skalou a Nová Ves. Na silur konkordantně nasedá devon,

kteří se zachoval pouze mezi Prahou a Berounem. Typické jsou útesové vápence s 98% obsahem CaCO₃ a obrovským množstvím zkamenělin. Od sv. devonu do sp. permu probíhá intenzivní variská deformace celého Českého masívu. Od sv. permu do sp. křídý nemáme v pražském okolí žádné uloženiny. Až ve sv. křídě došlo k uložení České křídové pánve, která ze severu zasahuje do Barrandienu. Z terciérních říčních a jezerních sedimentů se v pražském okolí zachovaly jen relikt. Naopak kvartér je v celé oblasti významně zastoupen. Převažují polohy spraší, sprašových hlín, říčních šterků a svahových sedimentů. V centrální části Barrandienu, budované hlavně silurskými a devonskými vápenci a označované jako Český kras, vzniklo během kvartéru mnoho typických krasových sedimentů. Ty odrážejí výrazné klimatické změny během nejmladších geologických období, kdy byl vývoj ovlivněn i činností člověka.

...pokračování příště...